

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Præsentis Ecclesiæ Benignitas In Administrando Sacramento Poenitentiae

Francolini, Baldassare

Monachij

VD18 14592614-001

Calumnia XI. Eadem pernicioſa Fidelibus eſt. Diſp. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41162

CALUMNIA XI.

*Præfens Ecclesia benignitas in ad-
ministrando Sacramento Pœnitentiæ
perniciosa Fidelibus est.*

DISPUTATIO XI.

Doct. Rig.

Ermitte me prius elo-
qui, quæ paravi.

D.D. Permittam.

Sed volo prius, illud
tibi persuadeas, quod
in fine præcedentis di-

sputationis negasti, posse, aut solere contingere,
nempe Dæmonem rigidâ sæpe doctrinâ de-
cipere, ac proinde liquoretiam amaro suum
inmiscere venenû, quod plurimis exemplis osten-
do. Rigida profectò erat Pharisæorum doctrina,
de quibus Christus Dominus Matth. 23. 13.
*Alligant onera gravia, & importabilia, eaque
imponunt in humeros hominum.* Rigida eo-
rum secta fuit, quorum meminit Lucas Acto-

R 4

fm

rum 15. *Et quidam descendentes de Judaa, docebant fratres, quia nisi circumcidamini, non potestis salvari. Rigidissima erat, humanoque palato insuavis doctrina Montanistarum, de quorum Doctore Proclo loquens Baron. annal. 201. Castitatem, & continentiam celebrabat, nova jejunia, eademque austeriora, instinctu Spiritus Sancti servanda indicebat, vigiliis, & preces multiplicabat. Asperi durique fuere Novatiani, ut eos vocat Innocentius in epist. ad Exuperium. Omnium severissimus fuit Eustathius, qui, ut refert Concilium Gangrense, conjugium, divitias, esum carni-um, ornatum vestium, aliaque hujusmodi tanquam illicita Fidelibus interdixit. Quin ipsa Lutheri doctrina mollissima ab rigore cepit, & tanquam à studio reformandi Ecclesiam, per Pontificias indulgentias, ac Doctorum laxitatem, ut ipse dicebat, deformatam. Quæ is contra Pontifices, pœnitentiam canonicam remittentes, indulgentesque declamarit, nōrunt omnes; nostrorum verò Doctorum sententias, veluti nimium benignas, ita sugillat in lib. Resolut. contr. conclus. Eckian. conclus. 2. *Gravis est error Theologorum, peccatum veniale penitus nihil curantium. Nonne apparet hos Theologissas primùm extinguere timorem Dei in hominibus, deinde pulvillos, & cervicalia**

sub

E. II

20

sub manibus, & capitibus eorum ponere, ut Ezechiel dicit, ac orationes eorum remittere, ac spiritum extinguere? Non est res levis momenti, dicant, quid velint, legi, & voluntati Divinae vel uno pilo dissentire, nec est levis res misericordia Divina, qua veniale ignoscit. Ita illi legem, & voluntatem ac misericordiam Divinam pene pro ignavia habent, ne serveat oratio, neve serveat gratitudo justorum. Et lib. Declamationum popul. super præcepta Decalogi & in comment. epist. ad Gal. asserit, contra præceptum Charitatis peccari ab eo, qui creatum aliquid diligit non ex imperio Charitatis. In lib. quoque quem de Usura, & Negotiatione scripsit, personam egregie sustinet rigidi Doctoris. Magistrum suum sequutus est Didimus apud Melancthonem, aut Melancthon ipse in orat. pro Mart. Luth. ausus ipsum D. Thomam redarguere laxitatis in definiendis obligationibus Charitatis. Hæc præfari debui, ne tibi de tuo rigore blandiaris.

D. R. Non is est noster rigor, quem isti Hæretici, vel Seduciores profitebantur. Non imponimus cum Pharisæis onera gravia super humeros hominum, sed à Majoribus imposita custodiri cupimus.

D. D. Et custodes legis se tantum esse, dicebant Pharisæi; hinc ea indignatio in Christum, quod Sabbata, ut ipsi dicebant, non custodiret.

R 5

D. R.

D. R. Non dicimus cum Antiochenis perturbatoribus, *Nisi circumcidamini non potestis saluari, sed cum Christo, nisi poenitentiam habueritis omnes peribitis.* Luc. 3.

D. D. Et hanc prædicabat Montanus, & Proclus, dum indicebant nova jejunia.

D. R. Non negamus veniam peccatoribus, ut olim Novatiani, sed imparatis differimus.

D. D. Parùm, crede mihi, distant in praxi hæc duo, & quibus tamdiu differtur à vobis absolutio, cum tam severè rejiciantur, negatur. Atque utinam non sitis tandem negaturi, quod modò differtis. Habet error progressus suos, nec semper in exortu totus est.

D. R. Non indicimus cum Eustathio tanquam præcepta, quæ Christus voluit tantùm esse consilia.

D. D. Idipsum facitis, dum prævios fletus, contritionem perfectam, longam poenitentiam, ad quam adhortantur scripturæ & Patres, tanquam necessariam Sacramento prædicatis.

D. R. Non simulata, & ad captandum plausû adscita nostra severitas est, ut ea Lutheri prodeuntis in publicum, & sub impii zeli vexillo milites contra Ecclesiam conscribentis,

3. *D. D.* Utinam non idem sit vestræ militiæ vexillum. Sed omitteremus ista, quæ nimis vera esse, aut futura, alibi non semel ostendi.

Sit

Sit is, quem præfertis, verus amor communis salutis, amor restituendi vereris Ecclesiæ disciplinam, nego, hanc ita utilem fuisse, ut consecuta inde benignitas, quam modò profitemur, sic habenda tanquam minus utilis, aut etiam pernicioiosa.

D. R. Sic habendam eam facillè ostendam. Et primò ex vestra benignitate fit, ut Pœnitentes post mortem luant ingentes pœnas. Cum enim pœna culpis debita sit omnino persolvenda, vel in hac vita misericorditer per opera pœnitentiæ, vel in alia post mortem severissimè per ignem, quicumque in hac vita eam penitus non persolvunt, ut certè non faciunt vestri Pœnitentes, gravissimam, & diurnam purgantis incendii sustinere cogentur post mortem, si tamen crudelius illud, & æternum evadent.

D. D. Hoc fortè evadunt hodie plures, quàm olim, eoque plures, quo plures sunt hodie Pœnitentes.

D. R. Nempe mollissimi Pœnitentes.

D. D. Nempe vero Sacramento Pœnitentiæ expiati. Quin Purgatorii quoque pœnis, aut penitus, aut citò liberandos speramus, freti Sacrificiis, quæ eò frequentius modò pro mortuis offeruntur, quò plures sunt in Ecclesia Sacerdotes; freti Pontificum Indulgentiis, quas modò tam sæpe pro nobis, mortuisque lutramur, ad hunc ipsum finem frequentius jam,

4.

jam, & effusiùs concedi solitas, ut, quando al-
liciendis ad Sacramentum Pœnitentiæ Fide-
libus, non ita graves Pœnitentiæ injunguntur, de
Thesauo Ecclesiæ Divinæ justitiæ satisfiat.

D. R. Id ego lucro non appono, quod tam
multi sint Sacerdotes, ac tam faciles Indul-
gentiæ.

D. D. Non dubito, quin, ut Sacramenta
paulatim tollitis, sublaturi aliquando sitis etiam
Sacrificia. Nec miror, quòd Pontificiam in
relaxandis pœnis indulgentiam non ita laudetis,
qui de isto Ecclesiæ thesauro, tanquam de novo
Theologorum Pontificibus adulantium fi-
gmento, disputatis, & fortè ipsam Ecclesiæ in
Christi sanctorumque satisfactiones potesta-
tem in dubium revocatis. Sed hæc obiter.

D. R. Et malignè. Sed pergo. Efficit 2.
vestra benignitas, ne Peccatores pœnitentes ma-
gno illo cumulo meritorum ad uberiorem glo-
riam promerendam locupletentur, qui olim ex
asperis illis, longisque Pœnitentiæ laboribus
Pœnitentibus accedebat.

D. D. Non efficimus quidem, ut tanto
cum merito salventur pœnitentes, sed effici-
mus, ut longè plures salventur peccatores.

D. R. Id incertum est.

D. D. Nihilò magis, quàm illud.

D. R. Certissimum illud est, quod nempe

ea tam

ea tam longa, tam aspera pœnitentia erat ingentis meriti ferax.

D. D. Certissimum id quoque est, eos, qui tam longam, tamque asperam pœnitentiam egerunt, paucissimos fuisse, nec tam multos modo esse impœnitentes.

D. R. Id ultima Mundi dies ostendet. Prosequor enumerare reliqua. Fit 3. ex vestra benignitate, ut Populi non sint ita suis Episcopis subjecti, ut erant olim, cum saltèm in delictis gravioribus Episcopus fontes audiebat, iudicabat, pœnitentiæ tempora decernebat, absoluebat. 5.

D. D. Imò fit, ut populi Pastores suos diligant magis, quàm olim, cum omnes Episcopi (si vera sunt, quæ dicitis) certè non pauci, ut ostendi disp. 9. part. 1. severiùs in delinquentes animadverterent. Hinc tam multorum se iudicio submittere detrectantes, ex remotissimis etiam regionibus ad Romanum Pontificem confugiebant, ut constat ex Concilio Salegunstadiensi, & Lemovicensi, & ex epist. Nicolai 1. ad Episc. Rivoladrum. Hinc ea, aut transfugientium ad hostes Fidei, aut se necantium ex horrore publicæ, vel nimis asperæ pœnitentiæ desperatio, quod evenisse testantur can. 4. Patres Concilii Toletani 16. *Quorundam hominum tam grave inolevit desperationis contagium, ut dum fuerint pro quavis negli-*

negligentiâ aut disciplina censurâ multati, aut pro sui purgatione sceleris sub Pœnitentiâ satisfactione custodia mancipati, incumbente desperationis incommodo se ipsos malunt, aut suspendio enecare, aut ferro, aut alijs mortiferis casibus interimere &c.

D. R. Non oriebatur id ex disciplina Ecclesiæ, sed ex aliquorum, qui iuste puniebantur, dementia, aut etiam ex aliquorum plus iusto punientium severitate. Hic autem expendimus, quid ex rigida quidem, sed communi, probatâque Ecclesiæ disciplinâ proflueret,

D. D. Sed hoc oritur ex ipsa natura magni rigoris, qualem vos toti Ecclesiæ veteri tribuitis, ut, qui eum præfert, non amore, sed odio potius habeatur. Pastorem autem, Patremque amari decet, nec agere Censorem terribilem, & Judicem inclementem,

D. R. Id mali, si quod verè fuit, redimebatur aliis multis bonis, quæ ex vestra benignitate non profluunt, ut jam ostendo. Fit 4. ex vestra benignitate, ut Pœnitentes non ditent Ecclesiam prædiis, juribus, pecunia, omnisque generis elemosynis, quas in Canonica Pœnitentiæ redemptionem erogabant. Hoc enim modò divite censu ditati Episcopi, Tempia ubique extructa, & innumera fundata Monasteria fuere à Principibus viris, aliquando etiam postquam de veteri rigore remissum fuit, sed longè frequen-

frequentius, cum viguit severior disciplina, ut
 multis exemplis ostendere possem.

D. D. Sed ego ostendam oppositum, nempe liberaliorem fuisse, post ea secula severitatis, Fidelium pietatem, plura Tempia extructa, plura Monasteria, plura egenorum receptacula, Academias ferè omnes. Quamvis autem evinceret, ditiores fundationes antiquiores esse, & antiquæ pœnitentiæ fructus, opus non fuit amplius ditioribus hujusmodi donationibus, quibus Ecclesia in invidiam vocaretur.

D. R. Sed illa quantò angustior tunc ædificatio, non Ecclesiarum, sed Fidelium, ex publicæ virtutis exemplis, cum tam multi spectabantur in foribus Ecclesiæ lugentes, squalidi, acculantes se, pedes Fidelium osculantes, deprecantes veniam, in angulo Ecclesiæ ore demisso Fidei doctrinam audientes, Episcopi pedibus provolutos, & repulsam per menses & annos patientissimè tolerantés?

D. D. Nec frequens fuit hoc spectaculum, nec multorum, nec diuturnum in Ecclesia, ut ostendi disp. 9. part. 1. Sed fuerit frequens, fuerit utile, quàm frequentior modò, & utilior concursus cernitur sedem Confessarii in omnibus Ecclesiis obsidentium, expectantium, sponte confitentium distinctissimè culpas suas, inde abeuntium ab Ecclesia cum anima perpurgatâ,
 cum

cum Deo reconciliatâ, de Ecclesiæ benignitate contentâ.

D. R. Sed mox relapsurâ, si tamen surrexit unquam, quod suspicari, imò etiam credere necesse est. Unde enim modò cum tam frequenti Sacramentorum ulu tanta licentiâ olim verò Fidelium mores tam sancti, nisi quia qui modò cadunt, aut non resurgunt, utpote qui veram Pœnitentiam non agunt, aut si resurgunt, levissimâ Pœnitentiâ castigati statim relabuntur; cum è contra olim Fideles severissimæ Pœnitentiæ legibus absteriti non laberentur, aut diù macerati, probatque ante absolutionem, verè resurgerent, & à relapso revocarentur.

D. D. Putas ergo meliores fuisse olim Fidelium mores?

D. R. Indubitatum hoc habeo.

D. D. At unde habes? Fortè ex eo, quod Episcopi sanctiores essent?

D. R. Id audes negare?

8. *D. D.* Fuerunt quidem non pauci sanctitate præstantes, sed alii longè plures aut errorum factores, aut errantium fautores, aut Principum ambitione, vel suâ ad sacros Magistratus evecti. Sanctitate ac doctrinâ præcelluit S. Gregorius Nazianzenus, sed ideo locò cedere coactus, eique substitutus Nectarius, rerum Ecclesiasticarum prorsus ignarus, eoque suo de-
creto,

creto, quo Presbyterum Pœnitentiarium sustulit, de morum disciplina pessimè meritis, ut Socrates & Sozomenus aliàs citati fatentur. Eloquentiâ, doctrinâque illustris S. Joannes Chrysostomus fuit, sed ejus successor Arfacius, *homo infantissimus, decrepitus senex, & spiritualis exercitationis ignarus*, ut Baron. ad ann. 404. Vir SS. Ambrosius, sed ejus præcessor Auxentius Hæreticus. Si hæc præciquarum Urbium erat calamitas, quid contigisse minoribus putas? Sed nolo conjecturis rem agere, ubi non desunt testimonia. Audi Costerium virum antiquitatis non ignarum in vita D. Ambrosii. *Corruptissimum tunc erat seculum, & propter opinionum diversitatem pugnax admodum, ac fastiosum. Ut quisque excellentiori doctrinâ cæteris præstare videretur, vix Hæreseos suspicionem evaderet.* Meminisse autem debes, loqui Costerium de seculo quarto; nam anno 397. obiit Ambrosius, hoc autem seculo conditi fuere celebriores, rigidiorésque canones pœnitentiales Nysseni, Basiliique. Id ergo seculum, quod nos ex severitate Pœnitentiæ celebratis, corruptissimum vocat Costerius: nec certè dissidentibus, ac invicem digladiantibus perpetuò Episcopis, & à suis sedibus sæpè pulsis, sæpissimè absentibus, ut Conciliis interessent, à noxiis fasciis abduci grex poterat, ne dum lætiori paulo recreari, Qui autem Ecclesiis præficerentur

S

rentur

rentur quinto aut sexto seculo, quique tunc in Clerum cooptarentur, an solum sanctiores, an vero nihil absimiles eis, quos modò sacris praefecturis, aut ministeriis decoratos videmus, colliges ex Hieronymo, Gregorio, & Salviano. Interdum (inquit Hieronym. lib. 1. contra Iovinianum, docens, cur Ecclesiastica praefectura non esset poenes puriores, melioresque) *hoc ex Pontificum vitio accidit, qui non meliores, sed argutiores in Clerum eligunt, & simpliciores quoque, atque innocentes inhabiles putant, vel affinitibus, & cognatis quasi terrena militia officia largiuntur, seve divitum obediunt jussioni, quodque his pejus est, illis Clericatus donant gradum, quorum sunt obsequiis deliniti.* Non interdum solum, sed plerumque contingit (inquit Gregor. hom. 26. loquens de Ecclesiarum Pastoribus) *ut hic iudicij locum teneat, qui ad locum vitæ minimè concordat.* At proinde saepe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat. Saepe in solvendis, atque ligandis subditis sua voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur &c. Saepe fit, ut erga quemlibet proximum odio vel gratia moveatur Pastor. Judicare autem de subditis dignè nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia, vel gratiam sequuntur; unde rectè per Prophetam dicitur. *Mortificabant animas, quæ non moriuntur.* Salvianus verò (inquit Bellarm. de scri-

de script. Eccl.) *ita exaggerat vitia Christiano-*
rum, & maxime Clericorum sui temporis nem-
pe quinti seculi, floruit enim ann. 460) ut ni-
hil videri possit, nisi ex vero zelo gloria Dei,
& salutis animarum ejus oratio proficisceretur.
 Sed ingentia certè fuere crimina, quæ homi-
 nem Clericum de Clericis ita loqui coegerunt,
 An putas seculo septimo meliores fuisse, cum
 sanctorum, Doctorumque minor numerus fuit,
 ut dicitis remissior disciplina? An octavo,
 vel nono, cum, ut Clericorum honestati consu-
 eretur, fuit opus, id eis negare, quod fuerat à
 synodo Nicena permissum. *Quamquam (ita*
statuit Concilium Forojuliente ann. 791.) de
quibusdam mulieribus inhonesta carentibus su-
ffragatione clementius aliquo modo in Concilio Ni-
cenno legatur indulsum, nos tamen omnes omni-
um nunc necessarium vetare prospeximus, eò quod
per experimento didicerimus, illarum velamento
facilius ad eos aditum veniendi perditio-
nis causam habuisse. In majoris petulantiae
 remedium id ipsum statuit Concilium Mogun-
 tinum ann. 888. quod honestius legitur, quam
 recitatur, uti etiam quæ de suorum tempo-
 rum Sacerdotibus habet pluribus in locis Petrus
 Damiani. Hunc si leges, & reliquorum tem-
 porum ante ipsum monumenta consules, id
 quod te statues, curam semper gessi se domus
 Christi dominum, nec unquam defuisse

fidios Pastores, qui volentibus doceri saluberrima pascua commostrarent. Rursus fuisse quidem olim Episcopos aliquot, sanctitate ac doctrina præstantes, & fortè plures, quàm modò, sed longè plures fuisse, aut vitæ minùs sanctæ, aut doctrinæ minùs tutæ, quàm sint hi, qui modò præsunt Ecclesiis, qui plerumque si optimi non sunt, nec Hæretici sunt, nec Schismatici, nec violenti Insularum invasores, imò nec mali sunt, qui proinde si non multùm profunt, nec multùm nocent, imò nec nocent. Cùm autem longè melius sit, non esse multos, qui nequitiam multùm noceant, quàm esse aliquot, qui sanctitate multùm profunt, sit esse longè meliorem nostrorum temporum conditionem, quàm præcedentium. Si ergo Clerum spectes, ex cuius aut probitate, aut improbitate adeò pendet Fidelium mores, nequis asserere, meliores eos olim fuisse, quàm modò.

9. Fortè meliores olim fuere Fideles, quod magis abessent à pessimis exemplis? At per plura secula mixti fuerunt ubique Ethnici, Hæretici, Catholici, quorum proinde oculis obiciebantur ubique exempla vitiorum, quorum auribus, aut laudes inanum Deorum, aut blasphemiam in verum Deum voces, aut errores Hæreticorum insonabant ubique, non sinè gravi audientium danno, eoque diuturno: nunquam enim eà diligentia, qua his ultimis seculis, cau-

om fuit, ne quid impium, aut à Fide alienum
 adis populus doceatur.

Fortè ex eo, quod olim plura suppeterent **IO,**
 ad pravas consuetudines avellendas, morésque
 ad pietatem conformandos adiumenta? At
 nunquam hæc uberiora fuerunt, quam modò,
 cum tantus est Templorum nitor, tot in Tem-
 plis pietatis spectacula, tot officia religiosa, piæ
 exercitationes tam variæ; cum tanta est pio-
 rum librorum copia, quibus in Fide, & mo-
 ribus instruuntur Fideles, tanta Sacerdotum
 copia, qui panem sacri sermonis populo fran-
 gunt, qui Sacramenta ministrant, qui argu-
 menta ad meditandum in secessu religioso ini-
 andis, & in ordine regulari Professuris pro-
 ponunt, qui urbes & oppida docendo, conci-
 pandoque obeunt: cum tot ubique Semina-
 riæ, tot Collegia, totque erectæ domus aut in-
 stituta adolescentibus educandis, aut expositis
 ætatisque recipiendis, aut relictis, & profugis
 colligendis addictæ: cum demum tot artes ex-
 ercendorum omnis generis hominum inventæ,
 et morbis animæ curandis remedia præpara-
 ta, ut hoc maximè tempore impletum videat-
 ur illud Esaiæ vaticinium cap. 25. *Et faciet
 dominus exercituum omnibus in monte hoc con-
 vivium pinguium, convivium vindemia, pin-
 guium medullatorum, vindemia defecata.* Et
 cap. 30. *Dabitur pluvia semini tuo, abicun-*

que seminaveris in terra, & panis frugum terra
 erit uberrimus & pinguis &c. Serunt super om-
 nem montem excelsum, & super omnem collem
 elevatum rivi currentium aquarum. Causas,
 ut vides, quæ te movere possunt
 ad sentiendum tam magnificè de veteris Eccle-
 siæ Fidelibus, tam demissè de aliis. Sed nul-
 lam reperio. Non loquor de Fidelibus na-
 centis Ecclesiæ nihil rigidæ, & potius benignæ,
 sed Ecclesiæ adolescentis, quam severam, &
 rigidam appellas. Hanc ego sanctiorem fuisse
 nego.

II *D. R.* At sanctiorem eam fuisse ex eorum
 temporum Historicis, & Patribus ostenditur.
 Nec facit, quod plura modò suppetant ad vir-
 tutem auxilia, plura vitiorum remedia, quan-
 do deest præcipuum, nempe rigida in delin-
 quentes censura, sine qua reliqua parùm con-
 ferunt utilitatis.

D. D. At Historicos, patrèsque ego alle-
 gavi. Ex his audisti, qui eligerentur in Cleri-
 cos qui plerique Episcopi essent, & minores Sa-
 cerdotes. Id putavi sufficere, ut intelligeres ex
 moribus Clericorum, qui essent mores cetero-
 rum. Quoniam verò conjectare non vis, sed clare
 intelligere, qui tunc essent totius Christiani
 populi mores, faciam, ut intelligas ex *D. Au-*
gustino ea deplorante, ac redarguente in popu-
 lo suo, quibus modò populus Christianus vel
 abstinet,

abstinet omnino, vel non ita sordescit. Et primo non ea solum Fideles illos superstitione inferat, quæ spem ponit in quibusdam eo ordine, eo numero, eo temporis articulo, aut inceptis, aut peractis, & nostras aliquando mulierculas magis imperitas plerumque, quàm pravas decipit, sed impiæ quædam persuasiones, & cultus sacrilegi, qui à Fidei candore, & vix non à Fide ipsa abstrahebant. Hujusmodi erant Ethnicæ quædam invocationes, clamorésque inter saltandum præ foribus Templorum, vel dum Luna defectum lucis patiebatur, item vacatio ab omni labore velut in obsequium Jovis, ea die, quæ à falso illo Numine nuncupatur, in quæ S. Doct. ser. 215. de Temp. magna significatione doloris invehitur. Nec absimilis ea, aut omnium, aut ferè omnium superstitione erat adornantium mortuis super eorum tumulos convivia, ut paratis epulis Parentum, Fratrumque suorum, quos extulerant, animæ palcerentur, à qua eos dementia avocare satagit serm. 15. de Sanctis, illud inculcans, *Anima, Fratrum, Parentumque nostrorum minimè cibus carnalibus delectantur. Cessate ergo fratres ab his erroribus &c.* Cum autem epulis præparatis, expletâ eâ ceremoniâ, illi ipsi vescerentur, qui mortuale convivium instruxerant, hinc oriebantur illæ in Templis commestationes, & ebrietates, quas ille non semel deslet amarissimè, &

mè, & præfertim ep. 22. ad Aurel. Episc. Carthag. Nec minori doloris significatione eorum impietatem redarguit ser. 251. de Temp. qui sermones miscebant in Templis, dum sacra officia celebrabantur, & aut Sacerdotem cogeant appropere sacrificium, aut, eo non absoluto, velut indignantes morosam Offerentis religionem, abscedebant. Huic impietati respondebant reliqua. Comuniore delicta fuere ebriitates, quæ abjerant in apertam, & veluti tolerabilem consuetudinem, ut idem queritur ep. 49. novæ edit. cap. 11. & adulteria omalum adeo frequens, ut moechis absterrendis, curandisque, necessarium fuerit gravi præcepto adigere uxores, ut sui thori injurias Episcopo revelarent, ut ipse facit hom. 49. ex 50. ex qua etiam habetur, per paucos fuisse in eo populo, qui famam penitus honestam potirentur. Cum enim adhortaretur Catechumenos, ut aliquem ex Fidelibus imitandum in castitate conjugali sibi deligerent, hæsit dubius, an aliquis ad id eligi posset, & vix tandem credidit, aliquem hujus meriti virum repertum iri, ignotum sibi, cui adulteri multi noti erant. *Catechumenis dico. Exardescite voluntate ad percipiendam gratiam* (hortatus antea eos fuerat ad castitatem, saltim conjugalem) *sed eligite vobis in Ecclesia Dei, quos imitemini. Quid est, quod dico? Si non inveneris? Ergo in populo Dei non*

non est, quem inveniatis? Per tot annos tot ho-
 mines sine causa baptizavimus, si non ibi sunt,
 qui servent, quod acceperunt, qui custodiant, quod
 audiverunt. Absit hoc à me, ut credam. Me-
 lius esset, non vobis essem Episcopus, si hoc ita est.
 Sed spero esse, credo esse. Inde est autem misera
 conditio mea, quia plerumque cogor adulteros
 nosse, castos nosse non possum. In occulto est, un-
 de gaudeam, in publico est, unde torquear &c.
 Hæc ipsa sanè S. Doctoris hæsitatio, is veluti
 ad benè sperandum conatus, hæc tandem velut
 incerta credulitas satis ostendit, quàm pauci in
 ea Ecclesia essent exploratæ, indubitataque ho-
 nestatis, nempe hujusmodi homines, cujusmo-
 di hominibus omnes modò abundant Ecclesiæ.
 Quis enim modò Urbis, Hipponensi æqualis
 Episcopus non possit aliquos statim, aut etiam
 multos de suo populo tacitâ saltem cogitatione
 designare graves, pios, & honestatis apud om-
 nes indubiæ? Nunc velim, ita ratiocineris. Si
 hujusmodi fuit Ecclesia Africana, in qua, si pec-
 catum antea fuerat, nimio rigore peccatum fue-
 rat, quales certè fuerant Tertulliani, Nova-
 tianorum, aliorumque Præfulum Africanorum
 viros, quorum meminimus ex Cypriano disp.
 num. 8. & disp. 3. num. 2. & rursus si Ec-
 clesia Sanctissimi Præfulis Augustini fuit hujus-
 modi, quales fuisse censendæ sunt eæ aliarum
 regionum, aliorum Episcoporum, aliorum
 S 5 tempo-

temporum, eæ, inquam, in quibus præfuere Pa-
 stores illiterati? eæ, quarum cura fuit apud ho-
 mines incuriosos, desides, socordes? in quibus
 jus dixere Divini, humanique Juris contempto-
 res; hos autem multos fuisse, audisti ex Gre-
 gorio, & ex omnibus Ecclesiæ tam Latinae,
 quam Græcæ historicis discere potes; sed audi
 nunc iterum ex Augustino, qui hom. 50. sic
 eos peccatores redarguit, qui ex magno sibi si-
 milium numero solatium sibi quærunt. *Non
 ergo illi, quos monemus, agere pœnitentiam, qua-
 rant sibi comites ad supplicium, nec gaudeant,
 quia plures invenerint. Non enim propterea
 minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.
 Non enim est hoc sanitatis certum consilium, sed
 malevolentia vanum solatium.* Inde sic inter-
 rogat. *An fortè attendunt, multos etiam in ip-
 sis honoribus Ecclesiasticis Præpositorum, & Mi-
 nistrorum non congruenter vivere sermonibus,
 & Sacramentis, quæ per eos populis ministrantur?*
 Quid hic respondet Augustinus? fortè non ita
 esse, nempe aut non esse multos, aut non esse ita
 pravos, ut à Deo damnandi sint. Neutrum
 excusat Augustinus, neutrum respondet, non
 negat esse verè multos, eosque vitam contrari-
 am Exangelio, quod prædicant, degere, sed esse
 Christo auscultandum, qui monet, ut id facia-
 mus, quod docent, non quod faciunt, inde sub-
 dit: *Tam sunt autem isti absurdi, & præpositi,*
 & misere-

Et miseri, qui preceptorum suorum malos mores imitari eligunt, quam per eos predicta Domini precepta servare, quam si quisquam viator remeandum sibi esse existimet in itinere, cum viderit miliaria lapidea literis plena viam docere, & non ambulare. Audis Augustinum? Quid hic excipis? Auctorem? Is est, cui consuevisse firmius adhaerere, quam quibuslibet Pontificum bullis. Ecclesiam excipis? at ea fuit, aut esse debuit ex melioribus. Augustinum praecesserat Valerius, vir sanctus, piissimus, & Deum timens, ut eum vocat Possidonius in vita Augustini. Igitur non deerat muneri tuo. Populi erant ex longo tempore ad Fidem traducti, erant bene culti, audiebant Augustinum, Doctorem praeclarissimum, arguentem, obsecrantem, increpantem in omni patientia, videbant Augustinum exemplum bonorum operum in integritate, in gravitate. Tempus excipis? nihil vestro iudicio, praeter tempora Apostolorum, felicius Ecclesiae veteri fluxit. Nihil, nihil est, quod excipias, nihil quod respondeas.

D. R. Nec excipio Augustinum, nec Ecclesiam, nec Populum, nec tempus, sed modum loquendi. Concionatorie siquidem haec reprehendit D. Augustinus, & per quandam exaggerationem, ut exprimeret animi sui dolorem, quod aliqui ea peccata patrarent; quamque ipse
cupe-

cuperet, ut omnes carerent etiam suspitione peccati, nec tam multi accusarentur.

D. D. Expressi tandem ex ore tuo, quod audire detrectas ex nostro. Igitur oratorie loquutus est aliquando Augustinus, oratorie reliqui Patres, dum populum suum redarguunt, & a vitiis revocant. Infero 1. ergo etiam sic loquuntur, dum ad virtutem impellunt, dum necessariam esse dicunt longam, asperam, probatam, & charitate plenam poenitentiam, dum populum suum, aut sua, aut majorem suorum tempora, & canones laudant. Infero 2. ergo si non tam multi fuere in Hipponensi Ecclesia superstitiosi, ebrii, sacrilegi, adulteri, nec fuere tam pauci. Si enim pauci fuissent, non exaggerate, sed insipienter, quæ recitavimus, dicta fuissent, nec ad argumentum, sed ad infamandum, irritandumque populum Hipponensem. Si verò multi fuere, quis novit, an plures fuerint, quàm modò? ut indubitatum nemo novit. Affero, probabiliter fuisse plures, cum nec exaggerando, plerique Episcopi sic redarguerent modò populum suum, ut suum redarguit D. Augustinus, cumque tam plura, quàm olim, modò nobis suppetant adjumenta virtutum, & remedia vitiorum, ut paulò antè ostendi.

2. D. R. Inutilis ergo fuit veteris disciplinæ rigor, aut etiam perniciosus, quando non efficit,

cit, ut Fideles meliores essent, sed potius ut essent peiores.

D.D. Id ego non assero, nec asseri cum veritate potest, alioquin errasset vetus Ecclesia praxim inutilem, aut etiam perniciosam sequens. Utilis ea fuit, quamvis ejus terrores, legēque tam multi despexerint. Non enim inutile est ad mores, quod non facit omnes bene moratos, si faciat aliquos. Pravi fuerunt multi, quamvis severi in vindicandis criminibus essent Patres, plures tunc fuissent hujusmodi, si Patres minus severi fuissent. Tunc enim cætera auxilia deerant, quibus nos abundamus, cupiditatibus refrænandis, expiandis culpis, curandisque animi morbis aptissima. Fateor tamen, ut aliās monui, severiores, quàm par esset, fuisse non paucos Episcopos, professos videlicet eum rigorem, quem vos adamatis, qui certè non inutilis tantùm fuit, sed perniciosus, ut certissimis historiarum monumentis ostendo. Et quidem in Ecclesia Orientali, quæ rigidissima omnium fuit, nimius rigor sustulit primò pœnitentiam publicam, inde vix non sustulit etiam confessionem secretam. Sustulit quidem Nectarius aut in totum, aut ex parte pœnitentiam publicam, sed occasio fuit nimius quorundam Confessorum rigor, qui Confessionem etiam latentium culparum imponebant, aut fervorem Pœnitentium non satis temperabant. Privatam

13-

vatam verò, & secretam confessionem vix non
 sustulit Joannes Jejunator Patriarcha Constan-
 tinopolitanus eo severissimo canone, qui legi-
 tur in suo libello Pœnitentiæ, *Presbiteros, &
 Episcopos, & Diaconos admittere non oportet ad
 confessionem, donec securitatem secundum De-
 um Confessoribus dederint, si alicujus criminis
 conscii fuerint, quod eos à sacro Ministerio ab-
 dicit, non amplius ausuros sacrificare. . . . Nihil
 autem aliud prohibet Sacerdotem à sacro Mini-
 stero, quàm in alienam mulierem prater legi-
 timam revera incidere. Si vel semel incidat,
 non datur illi restitutioni locus, hoc est, nunquam
 illi fiet sacrificandi potestas, etiamsi martyrium
 decertet, faciâtque miracula magna, adeò, ut
 mortuos suscitaret. Durissimum profecto erat
 propter unum peccatû abdicare se in perpetuû
 sacro Ministerio, & rursus ea abdicatione pub-
 licare omnibus occultum, & probrosum pec-
 catum. Ne igitur id promitterent Confesso-
 ri, se facturos, ut prædictus canon jubebat,
 eamque obligationem susciperent, aut suscipe-
 re simularent, quam implere volebant, nescio
 quo pretextu, cepere sacri Ministri confes-
 sionem omittere, antequam rem Divinam face-
 rent. Fortè mihi non credes, credes tamen,
 ut arbitror, Arcudio viro Græco, & pererudito,
 cujus testimonium affert Card de Lugo de pœ-
 nit. disp. 15. sect. 1. num. 50. per hæc verba
 Con-*

E. II

20

Constat Græcos Sacerdotes, & Pontifices usum Confessionis Sacramentalis, cum celebrare debent, non habere, cum de hoc arguantur ab Eugenio IV. in fine Concilii Florentini. Atque id fateatur Arcudius de Sacramento Pœnitentia, ubi affert causas, propter quas ille abusus apud ipsos fuerit introductus, scilicet propter rigorem Canonum Pœnitentialium, in quibus gravissima pœnitentia designabatur Episcopo, vel Presbitero aliqua certa peccata committenti. Is fuit fructus Græcienlis rigoris.

Non absimilem fructum, & finem habuit ingens rigor veteris Ecclesiæ Gallicanæ, eique finitimarum Ecclesiarum. Pia eorum Populorum indoles Episcopos fecit animosi ores: animos addidit ingens pietas, & religio Gallicorum Imperatorum, qui severissimis legibus populos sibi subjectos in gravioribus delictis ad publicam pœnitentiam compulere, ut ipse dixisti disp. 10. part. 1. Quare canones antiquos observari religiosius curabant, novos superadebant, & gravissimas pœnitentias transgressoribus imponebant, ut constat ex earum Provinciarum Conciliis, ex ejus Regni Scriptoribus, & Pontificum ad eos Episcopos responsis. Et rursus agrè ferebant, ut suprâ innuimus, suos subditos, ipsis inconsultis, ad Sedem Apostolicam, quâ benignius tractabantur, confugere. **Hinc Patres Concilii Lemovicensis celebrati**

14

lebrati anno 1021. sess. 2. *Inconsulto Episcopo suo ab Apostolico penitentiam, & absolutionem nemini accipere licet*, quod paulo antè, nempe anno 1022. Statuerant Salegustasiensis Concilii Patres. Et quamvis ex causis suo loco memoratis inclinare jam cepisset vetus rigor, illi præcæteris eum retinere satagebant, ut patet ex prædictis Conciliis, & colligi potest etiam ex eo, quod earum regionum Sacerdotes fuere fere omnes, qui canones pœnitentiales collegere, fuere autem Regino, Burchardus, Fulbertus, Jvo &c. Quod quidem fecerunt non solius eruditionis gratiâ, sed amore tuendæ strictioris disciplinæ, ut videlicet ad normam prædictorum canonum, quantum fieri posset, pœnitentiæ imponerentur. Hinc, ut de postremo loquar, de variis quæstionibus, quid opus factu esset, interrogatus, nunquam aliter, quam juxta Canonum rigorem respondit, ut ex plerisque ejus Epistolis colligitur, & notat Morinus lib. 7. cap. 12. num. 12. Eas igitur provincias præcæteris Pœnitentialis rigor incescit, inceditque, & quidem diutissimè, in aliquibus salutem Ecclesiis; Jvo enim floruit in fine undecimi seculi. Factum inde credes, ut Populi aliarum regionum vel non peccarint timore centuræ, vel quæ peccarunt, statim emendarint ex disciplina pœnitentiæ? Nil minus. Quam mult

multi gravissimè deliquerint, quàm nulli, aut
 fere nulli pœnitentiam egerint, conijce ex eo,
 quod modò subijcio. Anno 1095. Urbanus
 Papa II, in Concilio Claramontano sacrum bel-
 lum indixit, quo Orientalis Ecclesia, &
 præsertim loca Palestinæ Christi Servatoris no-
 stri quâ præsentia, quâ lacrimis, quâ miraculis,
 quâ mysteriis, quâ sanguine, & morte ipsa
 consecrata à Barbarorum potestate vindicaren-
 tur. Cæleste autem euntibus proposuit præ-
 mium, nempe omnium pœnitentiarum, quæ
 cuique pro suis culpis essent exolvendæ, inte-
 gram relaxationem, plenamque in morte suo-
 rum peccatorum, si cum vera eorum detesta-
 tione occumberent, indulgentiam, quod inte-
 alii Pontifices fere, eo populorum, qui sacra
 Militiæ nomem dedere, ex illis præsertim re-
 gionibus, concursu, ut Urbes totæ vacuaren-
 tur. De prima expeditione sic habet Wilhel-
 mus Malmesburiensis lib. 4. *Destituebantur*
agricultoribus, ades habitatoribus, totis mi-
grabatur Urbibus. . . . Opinionem omnium vin-
cebat numerus, quamvis aestimarentur sexagies
centum millia itinerantium. De altera agens
 S. Bernardus epist. 249. *Vacuantur Urbes, &*
Castella, & penè jam non inveniunt, quem ap-
prahendant septem mulieres virum unum &c.
 Qui autem essent isti, quorum profectio-
 ne vacuabantur Urbes, refert idem Bernardus

T

cap. 5.

15.

cap. 5. sermonis exhortatorii ad Milites Templi. *Paucos admodum in tantamultitudine hominum illò confluere videas, nisi utique sceleratos, & impios, raptos, & sacrilegos, homicidas, perjuros, adulteros, de quorum profectò profectio, sicut duplex quoddam constat provenire bonum, ita duplicatur, & gaudium; quandoquidem tam suos de suo discessu latificant, quàm illos de adventu, quibus subvenire festinant. Profunt quippe utrobique non solum utique istos tuendo, sed etiam illos non opprimendo. Itaque latatur Ægyptus in profectioe eorum, cum tamen de protectione nihilominus lateretur Mons Sion, & exultent filia.*

D. R. Oratoriè, & cum exaggeratione ista dicuntur à D. Bernardo.

D. D. Redis ad cantilenam tibi antea adeò exosam, modò suavissimam. Fuerit aliqua in ea narratione exaggeratio, non tamen tanta, ut plerique non fuerint, qui fuisse dicuntur à D. Bernardo, cum præsertim id ipsum referant eorum temporum Historici, qui Oratorem non agunt. Redeo jam ad argumentum. Igitur hi, quorum discessu vacuabantur Urbes, erant scelerati, impii, raptos, sacrilegi, homicidæ, periuri, adulteri, ergo his erant plenæ Urbes, nempe sceleratis, impiis, raptoribus &c. eo enim aliquid vacuatur, quo antea imple-

implebatur. Sed hæ erant illæ Urbes, in quibus Antistites tam severè Pœnitentiam administra-
bant, & graves ad veterum Canonum normam curabant injungere Pœnitentias, ut paulo antè dixi, & iterum confirmat Morinus lib. 10. cap. 19. num. 9. ergo is rigor, & studium tunc fecit, ut implerentur Urbes, aut saltèm non fecit, ne implerentur sceleratis, impiis raptoribus, sacrilegis &c. Nullum igitur is rigor licentiæ frenū tunc fuit, & fortè fuit ejus augendæ occasio. Quin certè fuit, dum, quos non absterruit à peccatis, absterruit à Pœnitentia. Ii enim, quos numeravimus, scelerati, impii &c. ex timore gravissimæ pœnæ, quæ pœnitentibus erant subeunda, in suis sceleribus perseverabant, eaque augebant in dies magis, ac desperatione cumulabant. Hinc statim ac eo Pontificis relaxantis, & indulgentis edicto bonæ spei lumen illis affulsit, ad illud bellum, quamvis plenum laboribus, & periculis, provolarunt. Rem ita habuisse confirmat Leo Cassinensis, illorum ferè temporum scriptor, dum ea refert, quæ movere Pontificem ad eam veniam euntibus ad illud bellum offerendam. *Tertur* (inquit lib. 4. cap. 11. Chronici Cassinensis) *ista commotio apud Gallias occasione quorundam Pœnitentium principia sumpsisse, qui cum de innumeris sceleribus dignè apud suos pœnitere non possent, & inter potos sinè armis vivere vehementer eru-*

T 2

besce-

16.

*bescerent, autoritate, atque consilio Sanctae
 memoriae Urbani Papae prudentia, & verè Apo-
 stolici viri, qui tunc pro Ecclesia negotiis illas
 adierat partes trans mare ad eruendum ex in-
 fidelium manibus Sanctum sepulchri Christi lo-
 cum in Pœnitentiam, & remissionem peccatorum
 suorum fide promptissima se ire sponderant,
 certi omnino redditi, quidquid periculorum, in-
 commodorumque subiissent, à Domino Pœniten-
 tia loco suscipiendum, dum tamen se à pristina
 nequitiis jam continerent. Sensim igitur hac
 opinione serpente, non paucos paulo post diffusa
 per populos, incredibile est, quanta multitudo
 huic conspirationi brevis tempore adiecta sit.
 Quos ergo rigor Episcoporum à Pœnitentia
 absterruerat, summi Pontificis Indulgentia ad
 Pœnitentiam revocavit. Cujus autem Ponti-
 ficis? verè prudentis, & Apostolici. Hæc enim
 vera prudentia est, & zelus verè Apostoli-
 cus non incutere terrorem, quo impleantur
 Urbes sceleratis, impiis, raptoribus, sacrile-
 gis &c. sed benignitate spem salutis facere, qua
 sceleratis vacuentur Urbes, & Pœnitentibus
 impleatur Cœlum, ut Pontifices fecerunt hæ-
 rum expeditionum authores. Abbas siquidem
 Casemarii Sancto Bernardo scribens Epi-
 stolâ inter eas D. Bernardi 333. refert multos,
 aut etiam pleròsque ex his Pœnitentibus militi-
 bus sanctè obiisse; Denique confessi sunt nobis,
 qui*

qui redibant, quòd vidissent mulos ibi morientes, qui libenter se mori dicebant, neque velle reverti, ne amplius in peccata reciderent. Addit, revelationibus confirmatum à Deo fuisse, multitudinem Angelorum, qui ceciderant de illis, qui mortui sunt, esse restauratam, ut videlicet intelligerent jam Pastores Ecclesiarum, debere de antiqua severitate cum Pœnitentibus remitti, desuisse eas causas, quæ antiquum rigorem depoposcerant, esse in posterum benignè curandos Pœnitentes, novamque curationem felicius cessuram. Intellexerunt id Episcopi; inde tacti in iisdem Galliis investæ benignitatis propugnatores, ut ostendi disput. 2. & 3. Nec Pœnitentium curatio, quamvis benignior, infeliciter cessit, aut innocentium lapsus major, quàm antea fuit. Id futurum putavit olim Novatianus, ut, si Mæchi, & Lapsi in persecutione absolverentur, laberentur omnes, omnes amitterent innocentiam, omnes tormentis succumberent, & à Fide desciscerent. Sed vanum ejus timorem fuisse, ostendit ab experientia Cyprianus Ep. § 2. ad Antonian. *Nec putes, frater charissime, hinc aut virtutem fratrum minui, aut martyria deficere, quod lapsis laxata sit Pœnitentia, & quod Pœnitentibus spes pacis oblata. Manet certè Fidelium robur immobile, & apud timentes, ac diligentes corde*

Deū toto, stabilis, & fortis perseverat integritas; nam & Mœchia à nobis Pœnitentia tempus conceditur, & pax datur, non tamen idcirco Virginitas in Ecclesia deficit, aut continentie propositum gloriosum per aliena peccata languescit. Floret Ecclesia tot Virginibus coronata, & Charitas, ac Pudicitia tenorem gloriæ suæ servat; nec quia adulteris Pœnitentia, & venia laxatur, continentie vigor frangitur. Simili profusus ratione timorem tuum redarguo, amice Doctor; Benignitate, quam modò Pœnitentibus ostendit Ecclesia, quàmque nos profitemur, non lactantur vitia, non tabescit amor virtutum. Stat Innocens, quamvis benignè, qui lapsi sunt, erigantur.

D. R. At quomodo vigeat amor virtutis, odium vitiorum, cum disciplina non vigeat?

18.

D. D. Disciplina vigeat, quamvis non vigeant Canones pœnitentiales. Quamvis rigor absit, adesse poterit disciplina. Erras enim, si idem esse putas rigorem & disciplinam. Is fuit error ejusdam militis, cum duo primarii ordines Mendicantium recens exorti cepere per orbem propagari. Alterutrum ex illis ingredi constituerat, sed pendebat animi dubius, quem præligeret, ita tamen, ut non nihil propenderet in eum, qui rigidior erat, putans, eum

eum esse etiam sanctiorem. Sed hunc ab eo errorem discussit Clemens Papa IV. quem pro antiqua cum eo necessitudine consuluit miles, facturus, quod Pontifex faciendum significasset. Noluit quidem Pontifex designare manifestè ordinem, quem præligeret, innuit tamen, dum militem monuit, alterutrum ex illis ordinibus profiteri quidem minorem rigorem lecti, nuditatis, & paupertatis, sed fortè majorem, melioremque disciplinam. Epistolam Pontificis, quia brevis est, & jucunda, recitabo ex Jacobo de Susato in brevissima sui ordinis historia.

Clemens Episcopus, Servus Servorum Dei, dilecto filio P. militi salutem, & Apostolicam benedictionem.

Quæris à nobis consilium, quod apud te rectius poteris invenire. Si enim tibi Dominus inspiravit, relicto seculo vitæ frugem appetere melioris, Dei spiritum, sicut nec possumus sic nec volumus prohibere, præsertim cum filium habeas bene disciplinatum (ut credimus) qui tua domui sciet providere. Quod si proposito non mutato sciscitaris ulterius, quem tibi ex duobus ordinibus præeligendum credimus, id præcipuè conscientia tua relinquimus. Magis enim tu scire poteris utriusque Ordinis observantias, quæ non sunt pares in omnibus, & in diversis articulis excedentes, & excessa. Alterius quidem istorum Ordinum lectus est durior, nuditas gra-

vior, & (ut nonnulli judicant) paupertas profundior. Et alterius cibus parcior, longiora jejunia, & (ut quamplures autumant) sanctior disciplina. Neutrum ergo neutri præscimus, sed in una, & arctissima paupertate fundatos ad unum tendere credimus, salutem scilicet animarum. Et ideo, siue hunc, siue illum elegeris, arctam viam aggredieris, & per portam intrabis angustam ad terram mellisluam, & præ cateris spatiosam: Unde hoc apud te pondera, hoc diligenter adverte, quis magis animo tuo placeat, quemque speres melius portaturum, & sic uni conversatione adhareas, ut amore ab altero non discedas.

19. Audis hinc optimè distingui rigorem, asperitatemque exterioris pœnitentiæ à disciplina, & hanc esse posse majorem, sanctioremque, quamvis rigor minor sit. Et quidem plurimæ modò florent in Ecclesia religiosæ familiæ, quæ rigorem non profitentur, profitentur autem optimam disciplinam: hanc enim faciunt optimæ leges bene custoditæ, at optimæ possunt esse leges, quamvis non sint ita severæ.

D. R. Sed bene custodiri sinè severitate non possunt.

D. D. Id quidem verum est, cum severitas exercetur in corpora. Cum verò exercetur in animum, & eludi potest, custodiendæ potius sunt suasionibus, vigilantia, solertia, uno verbo amo-

bo, amore sollicito potius, quàm rigore minaci. Quid faciet tuus rigor, si Pœnitens ad Confessarium non accedat, vel non prodat omnes culpas suas, & graviora reticeat, vel impositam pœnitentiam acceptare nolit, vel nolit exequi? Vi non obtinebis, ut velit, sed potius efficies, ut nolit, emendationis ergo causa non eris, sed eris occasio ruinæ. Distingue igitur forum externum ab interno. In foro externo rigor perutilis est, & absterret à culpa, tum quia facile declinari, & eludi non potest, tum quia malum corporis minatur, & infert, quod omnes intelligunt, & fugiunt. Secus in foro interno, quod est voluntarium, ac proinde declinari potest, vel eludi, & pœnam minatur alterius vitæ, quæ plerosque non satis movet. Jam enim rigor facile contemnitur, & reos facit.

Ex hac ipsa ratione non solum in Sacra- 20.
mento rigore utendum non est, sed nec in reliqua doctrina morali, ita ut sententiæ strictiores præferantur semper. Cum enim obedientia legis voluntaria prorsus sit, & voluntas amantissima libertatis, si lex arctius alligat, aut recufatur, aut violatur, aut negligitur.

D. R. Libertinorum isthæc Philosophia est, non autem Christianorum, amantium salutem suam, & proximorum suorum, qui commodis quibusvis præferunt eam majorem suæ salutis.

salutis securitatem, quàm faciunt absque dubio
sententiæ strictiores.

D. D. Cave, ne hac libertate loquendi vi-
ros sanctissimos offendas, suam, aliorumque
aeternam salutem commodis omnibus præop-
tantes, nec tamen hujusmodi sententias semper
sequentes, nec docentes eas, semper præferen-
das, imò oppositum docentes ex amore aliena
salutis. Vis scire, qui sint hi Doctores? Om-
nes ferè sunt, qui præsertim hanc nostram a-
tatem præcessere. Totæ Academiæ sunt, toti
Ordines Religiosi sunt. Ut reliquos taceam,
unum pro cunctis proferam, Ordinem Docto-
rum, Sanctorumque. Is est Ordo Prædicato-
rum præclarissimus, qui in Comitibus Mediolani
habitis circa annum 1500. approbavit Glos-
sam, seu declarationem, qua Vincentius Band-
dellus de Castro novo trigessimus sextus gene-
ralis ejusdem Ordinis Magister, magni nominis
Theologus, ac religiosæ disciplinæ amantissi-
mus interpretatus est sui Ordinis Constitutio-
nes ex actis præcedentium Capitulorum, quo
fit, doctrinam in ipsis contentam non eam so-
lùm esse, quam tunc is Ordo profitebatur, sed
quam antea professus erat, cum tot in eo san-
ctissimi, doctissimique viri florere. Tradit
autem in his Bandellus eam doctrinam, tanquam
suo Ordini ad salutem animarum instituto, ma-
ximè accommodatam. Initio siquidem suæ
glossæ

glossæ explicans eam Prologi Constitutionum partem, in qua datur facultas Superioribus dispensandi in his præcipuè, quæ studium, vel prædicationem, vel animarum fructum videntur impedire, sic habet. *Declaramus, quod tria præcipuè sunt, qua salutem impediunt animarum, licet non sint contra Ordinem, & recitatis duobus prioribus, qua sunt questus immoderatus, & officia odiosa, subdit. Tertium est, nimia austeritas in consiliis, & opinionibus, & rationem affert, Terrentur enim homines ex hoc in tantum, ut salutem propriam negligant.* Dum autem hîc asseritur nimia austeritate impediri salutem animarum, non est sermo de austeritate Montani, Novatiani, aliorumque hujusmodi hæreticorum, nam sermo est de iis, quæ quamvis soleant aliqua ratione impedire salutem animarum, per se tamen mala non sunt, nec contra Fidem, imò nec contra Ordinem, ut idem dicit, est igitur sermo de ea austeritate, quæ Fidei non repugnat, quàmque is præfert, qui in Controversiis morum docet, aut respondet semper juxta opiniones strictiores, eaque vocatur impedimentum salutis animarum. Atque ita prædicta verba interpretati sunt hujus ipsius ordinis Doctores ex aliis multis capitibus in docendo benignitatis amantes, sed etiam ex hoc, ut sui Ordinis institutionem sequantur. *Ex multis afferam duos. Primus est Barnabas Gallego*

Gallego, qui in Prologo sui operis sic habet. *In eligendis opinionibus statui apud me illud, quod in Glossa Prologi nostrarum Constitutionum adnotatum est, allegatoque textu Prologi cum declaratione Bandelli subdit. Cum igitur hoc à tot, religiosissimisque viris nostri Ordinis declaratum, & decretum fuerit, ego illis adherendo non rigidus, & austerus in eligendis opinionibus ero, sed benigniores, probabiles inter Thomistas, & alios Doctores amplectar.* Alter est Joannes Martinez de Prado qui to. 1. qu. moral. ex eadem ratione dicit in Proemio, se fore in docendo benignum. *Cum pro neutra parte aliquid convincens, qua parte stet veritas, assertur, curabo benigniores amplecti, vel earum probabilitatem indicare, cum Ordo noster Prædicatorum ob animarum salutem ab initio noscatur institutus, & animarum salus impediatur, ut notatur in Glossa constitut. nimia austeritate in consiliis, & opinionibus.* Est igitur certum ex ejusdem Ordinis Scriptoribus, eam à Bandello, approbante toto Ordine, austeritatem in consiliis, & opinionibus repudiari, ut impedimentum salutis animarum, quæ consistit præsertim in eo, quod quis vel docens, vel consilium datus, vel respondens, seligat sententias strictiores, cum præsertim hæ aliquando non solum non sint probabiliore, sed nec probabiles, ut eæ non sunt, quas in his meis disputationibus impu-

impugno. Sed satis mentem suam explicat idem Bandellus, qui post allegata verba, quibus ait, terreri homines à prædicta austeritate, ita concludit. *Quapropter relaxanda est, quantum fieri potest rigiditas, & austeritas in consiliis, & benigne tractandi sunt homines,* eam ergo vocat austeritatem in docendo impeditivam salutis animarum, quæ in consiliis non relaxatur, quantum fieri potest. Quidnam significantius dici poterat contra vestrum rigorem? Quid, quod habeat, majorem auctoritatem? Magister Generalis docet, vir doctissimus, & religiosissimus, in declaratione constitutionum docet, ex præcedentium Comitiorum actis docet, apud probante toto Ordine docet, sequentibus viris doctissimis, docet, nec solum relaxandam in consiliis rigiditatem docet, sed quantum fieri potest, & rursus eam, si non relaxetur, impedimentum salutis animarum esse pronunciat, & optima ratione probat, nempe eam, quod is rigor homines à virtute absterret, & negligentes facit: difficiliorem quippe facit, imò difficillimam viam salutis; magna autem difficultas facile animum absterret, & spem minuit enitendi ad observantiam mandatorum? hinc languor, & negligentia, ac tandem desperatio, & ex desperatione effusa in omne scelus licentia. Quare id facitis rigidi Doctores, quod imprudentes illi Palæstinæ exploratores, qui dum perarduam fecere

fecere victoriam de illis Gentibus referendam, quæ ea loca incolebant, vix non coegere populum naturâ suâ defidem, & longo itinere fatigatum, aliam inire viam, alium viæ ducem quærere, & felicissimæ regionis imperio præferre miserimam sub Ægyptio Tyranno servitutum.

22. Huic rationi, quam affert Bandellus libet aliam adnectere, quam affert in simili argumento, nempe in explicatione Regulæ Seraphicæ, Ugo laudatus disp. 4. num. 21. hujus partis 2. quod videlicet is rigor *professionem reddit odiosam*, nempe Fidem, & Religionem Christianam, quam profiteamur, sic onerosam reddit, & gravem multitudine præceptorum, ut populi eam non ament amplius: legem autem, quam quis non amat, facilius violat, ejusque jugum, cum potest, excutit. Hinc Hæretici Lutherani, Calvinistæque, ut Populos inducerent ad leges Ecclesiæ contemnendas, abjiciendasque, id blaterabant semper, nimis grave onus eas esse, & humanâ patientiâ majus, quale profectò esset lex Divina, & humana, si veræ essent, quæ docetis, si nempe cuique incumberet onus & præceptum faciendi, quod tutius est. Jam enim ex uno præcepto multa præcepta confurgerent, ex. gr. ex præcepto Confessionis suo tempore faciendæ plura præcepta existerent, vel ipsum plura præcepta contineret aliis
- Docto.

Doctoribus ignota. Jam enim post peccatum
 erit statim confitendum, id enim est tutius, &
 tutior est sententia id exigens, en igitur primum
 præceptum, quod ex isto rigore prodit. Quod
 si non statim confitear, hoc ipsum erit in con-
 fessione aperiendum. En secundum. Ex plu-
 ribus Confessariis, quos commodè adire pos-
 sum, erit quærendus melior, cujus doctrina
 tutior. En tertium. Ex Theologica charitate
 erit excitandus in corde dolor, seu contritio per-
 fecta. En quartum. Dolor, inquam, non ita
 brevis, cum Deus non tam citò misereatur, ut
 dicitis, sed solum post longos fletus, & labores.
 En quintum. Nec remissus, qui fortè non suffi-
 cit, ut aliqui docuere, sed intensus. En sextum.
 Et si fortè ex prava consuetudine deliqui, erit
 antea per longam emendationem, & opera pœ-
 nitentiæ debilitandus habitus pravus. En septi-
 mum. Erit iterum post longam præparatio-
 nem adeundus Confessarius, ut absolvar, & si
 ille mei est oblitus, ut sæpe evenit, erunt illi
 iterum manifestanda delicta, & iteranda con-
 fessio. En octavum. Confessio autem erit fa-
 cienda non solum certi peccati, non solum du-
 bii, sed etiam ejus, quo probabiliter, non ta-
 men certò, abstinui. En nonum. Et multò
 magis erunt manifestanda, quæ licet non faciant
 peccatum diversum, faciunt tamen majus. En
 decimum. Plura possem addere, si vellem om-
 nia

omnia recensere. Cum autem id ipsum contin-
geret in reliquis omnibus præceptis similiter
multiplicatis, seu simili multiplici obligatione
in immensum prægravatis, jam tota lex intole-
rabilis fieret, nec posset quis eam amplecti,
quin suum animum traderet mille aut obliga-
tionum, aut dubitationum tortoribus excarni-
ficandum, quod absque dubio nostram Religio-
nem redderet omnibus odiosam, idque efficeret,
quod cavere voluerunt Apostoli Ierosolymis
congregati, dum statuerunt, non esse nimis
magno numero præceptorum inquietandos eos,
qui ex Gentibus ad Deum conversi fuerant.

23.

Et quidem haudquaquam DEO placere,
quod multum prægravetur humana libertas,
non semel ostendit. Ex multis, quæ in hanc rem
afferri possent, illud referam, quod Joannes
Cassianus habet lib. 2. de canonico nocturna-
rum orationum, & psalmorum modo cap. 5. Cum
ordo Monachorum in Ægypto cepit habere fir-
mas leges, ingens controversia fuit de numero
psalmorum, qui vespertino, nocturnoque tem-
pore à quoquam inviolabili lege cantari, aut re-
citari deberent. Id ergo definituri in unum
locum Monachi seniores convenere, cumque
pro suo quisque fervore, infirmitatis immemor
alienæ, id statui debere censeret, quod contem-
platione fidei, ac roboris sui facillimum judica-
bat, parum discutiens, quid generaliter plenis-
sime

dini fratrum possibile esset, in qua necesse est in-
 firmorum quoque partem maximam reperiri, di-
 versoque modo enormem psalmodum numerum
 insituere pro animi sui virtute certarent, & alij
 quinquagenos, alij sexagenos psalmos, nonnulli
 vero ne hoc quidem numero contenti, excedi eum
 debere censerent, essetque inter eos pro religio-
 nis regula pia contentio sancta diversitas, ita
 ut tempus solemnitatis vespertina sacratissima
 succederet questionibus, quotidianos orationum vi-
 tus volentibus celebrare, unus in medium psal-
 mos Domino cantaturus exurgit. Cumque se-
 dentibus cunctis, & in psallentis verba omni-
 cordis intentione defixis, undecim psalmos ora-
 tionum interiectione distinctos contiguos versi-
 bus parili pronuntiatione cantasset, duodeci-
 mum sub alleluja responsione consummans, ab
 universorum oculis repente subtractus, questionibus
 pariter, & caremoniis finem imposuit. Ex his
 venerabilis Patrum senatus intelligens, Angeli
 magisterio congregationibus fratrum genera-
 lem canonem, non sine dispensatione Domini, con-
 stitutum, decrevit hunc numerum tam in ve-
 spertinis, quam in nocturnis conventiculis cu-
 stodiri &c. Nunc ingenuè mihi respondeas, ve-
 lim interroganti, quæ tua sententia fuisset in
 isto Monachorum concilio? Utique ut sexage-
 ni, octogeni, aut etiam centeni quotidie psalmi
 cantarentur. Quid enim (dixisses) Monacho

U

catero-

cæteroquin otioso facilius? quid melius? Quid
 in terris vitæ Beatorum similius? Quid Deo
 gratius? Sic declamasses, tibi que de tuo fervore
 plausisses. Quid autem dixisses, quid fecisses,
 si me audiisses dicentem, duodecim tantum
 psalmos esse statuendos? Audiisses cum sto-
 macho, & vix audiisses, interpellasses dicentem,
 & injuriis oneratum de concilio ejecisses. Fate-
 re, jam indolem tuam Divinæ minimè congrue-
 re, *immemorem te esse infirmitatis aliena, nec
 satis discutere quid generaliter plenitudini fra-
 trum possibile sit*, quid nempe possint, quid fa-
 cturi sint plerique mortalium tuarum legum
 vinculis obligati. Novit Deus figmentum
 nostrum. Non jussit tota die cantare Mona-
 chos, ne fieret odiosa institutio Monachorum,
 aut occasio Apostasiæ. Non jussit diù flere,
 diù torqueri, diù probari Pœnitentes, ne fieret
 odiosum Sacramentum, & occasio sacrilegii.
 Non jussit strictiores sententias sequi, tutiora
 semper sectari, ne conjectis in perpetuas angu-
 stias, & in perpetua peccandi pericula Fideli-
 bus, fieret odiosa Religio Christiana, & causa,
 seu occasio desperationis.

Quid hic opponas, non video; nec si ha-
 beres, possem te audire, longius enim, quam
 constitueram, disputationem protraxi, quæ pro-
 inde terminanda omnino est,